

Co pamiętamy z poprzednich zajęć

Gdzie znaleźć dane

kaggle

Etapy czyszczenia danych

- ✓ ogarnięcie NaN-ów
- ✓ poprawa niespójności (np. Male/M/man)
- ✓ usunięcie duplikatów
- ✓ usunięcie zbędnych kolumn
- ✓ poprawa typów danych (float, datetime)
- ✓ ogarnięcie outlierów
- ✓ walidacja logiczna
- ✓ normalizacja/standaryzacja

Przygotowanie Danych

STANDARDYZACJA

$\text{średnia} = 0$

$\text{odchylenie} = 1$

Standaryzacja Danych

Aby sprowadzić dane do rozkładu normalnego:

- Wczytujemy dane,
- Z całego przedziału danych odczytujemy średnią i odchylenie standardowe,
- Wykonujemy standaryzację: $S = (\text{dane} - \text{średnia}) / \text{odchylenie}$.

Aby przywrócić dane do stanu przed standaryzacją:

- Wczytujemy parametry użyte w standaryzacji
- $\text{dane} = S * \text{odchylenie} + \text{średnia}$

Standaryzacja Danych

```
import numpy as np
import numpy.typing as npt

# dane = []
# for _ in range(10):
#     dane.append(np.random.randint(-4,10))

# Generujemy losowe liczby całe z zakresu [-4; 10)
dane: list[int] = [np.random.randint(-4, high=10) for _ in range(10)] # ← Komprehensja list. Analog w komentarzu wyżej
dane_array: npt.NDArray = np.array(dane) # Konwersja na np.NDArray


def standaryzacja(dane: npt.NDArray) → tuple[npt.NDArray, tuple[np.float64, np.float64]]: 1 usage
    średnia: np.float64 = dane.mean()
    odchylenie: np.float64 = dane.std()
    return (dane - średnia) / odchylenie, (średnia, odchylenie)

def przywrocenie_standaryzacji(standaryzowane: npt.NDArray, średnia: np.float64, odchylenie: np.float64) → npt.NDArray:
    return standaryzowane * odchylenie + średnia


print(f"Dane wejściowe: {dane_array}")
standaryzowane, parametry = standaryzacja(dane_array)
print(f"Dane standaryzowane: {standaryzowane}\nŚrednia: {parametry[0]}\nSTD: {parametry[1]}")
przywrocone_dane = przywrocenie_standaryzacji(standaryzowane, *parametry)
print(f"Przywrócone dane: {przywrocone_dane}")
```

Przykład standaryzacji, Jakub Susoł

Standaryzacja

średnia 0 z odchyleniem 1

KIEDY?

różne jednostki lub zakresy żeby zachować porównywalny wpływ (normalizacja spłaszcza różnice)

outliery są isotne

metoda zakłada rozkład normalny lub używa odległości euklidesowej

np. HCA, PCA, regresja, metody oparte o macierze kowariancji

Normalizacja

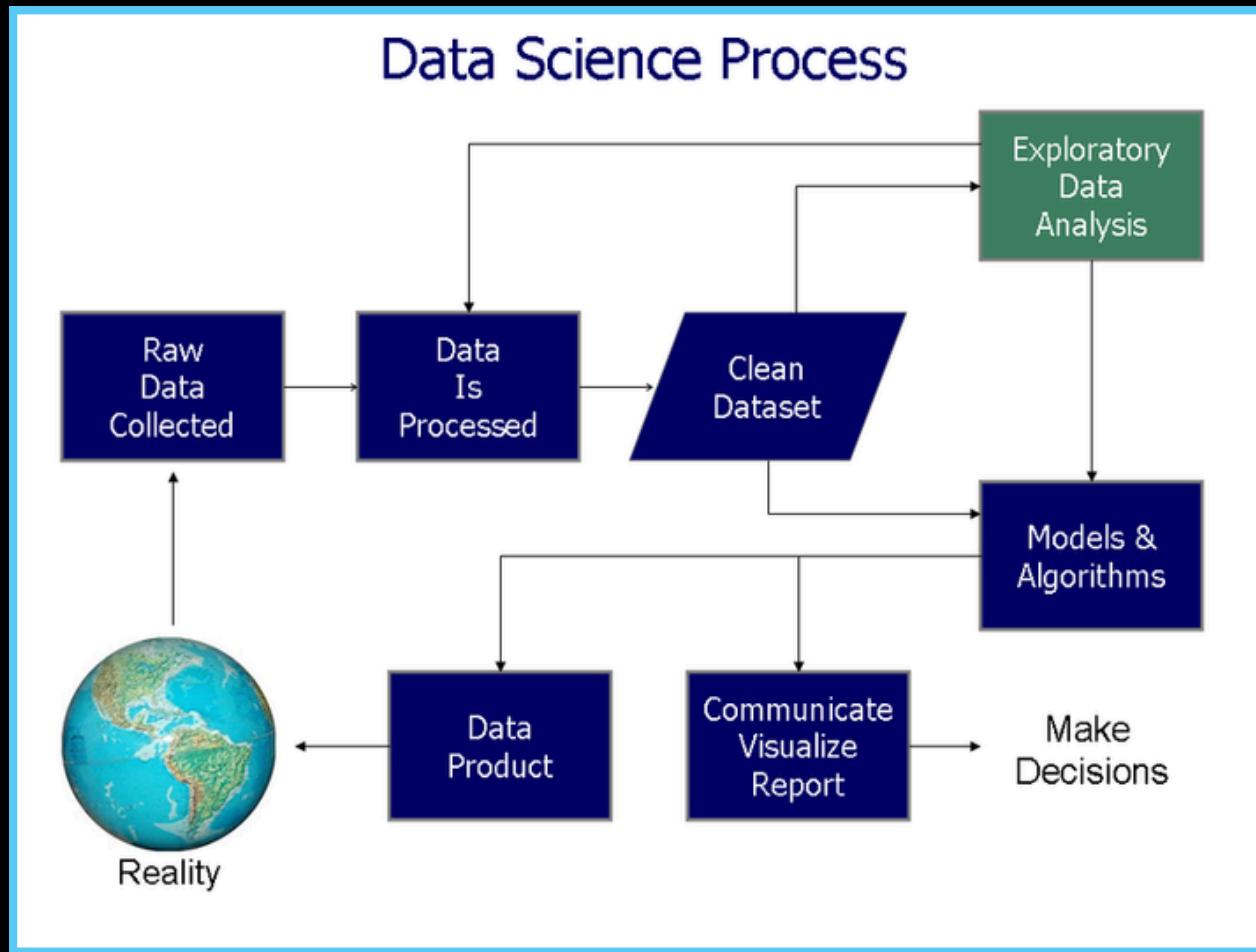
wartości w przedziale [0, 1]

ważne rzeczywiste proporcje wartości (np. obrazy)

metody oparte na odległości Manhattan

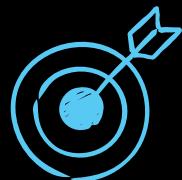
np. sieci neuronowe (szybsza nauka), KNN, gradient boosting

Przepływ danych w świecie

EDA

(Exploratory Data Analysis)

CEL:
zrozumienie rozkładu,
zależności i problemów

EDA

(Exploratory Data Analysis)

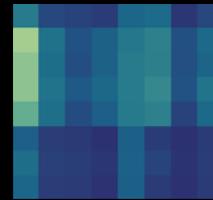
statystyki opisowe

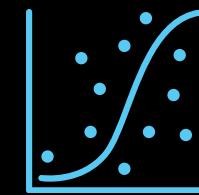
rozkłady, histogramy

rozkład klas

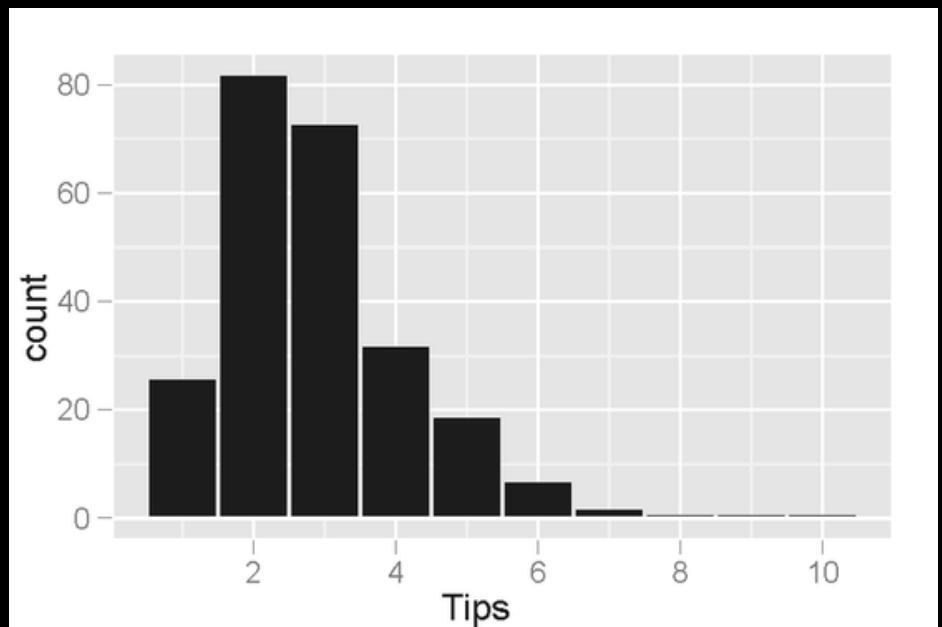
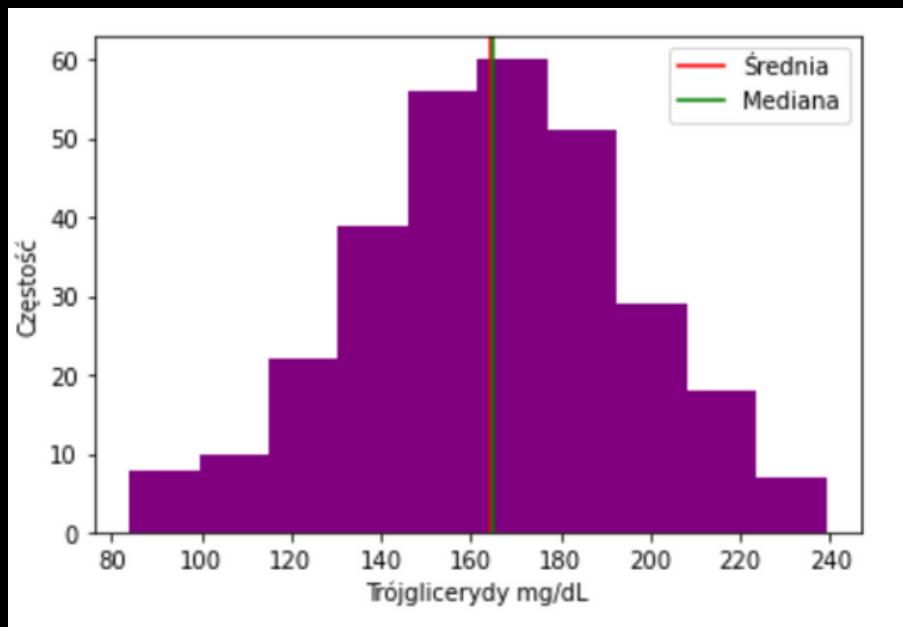

korelacje

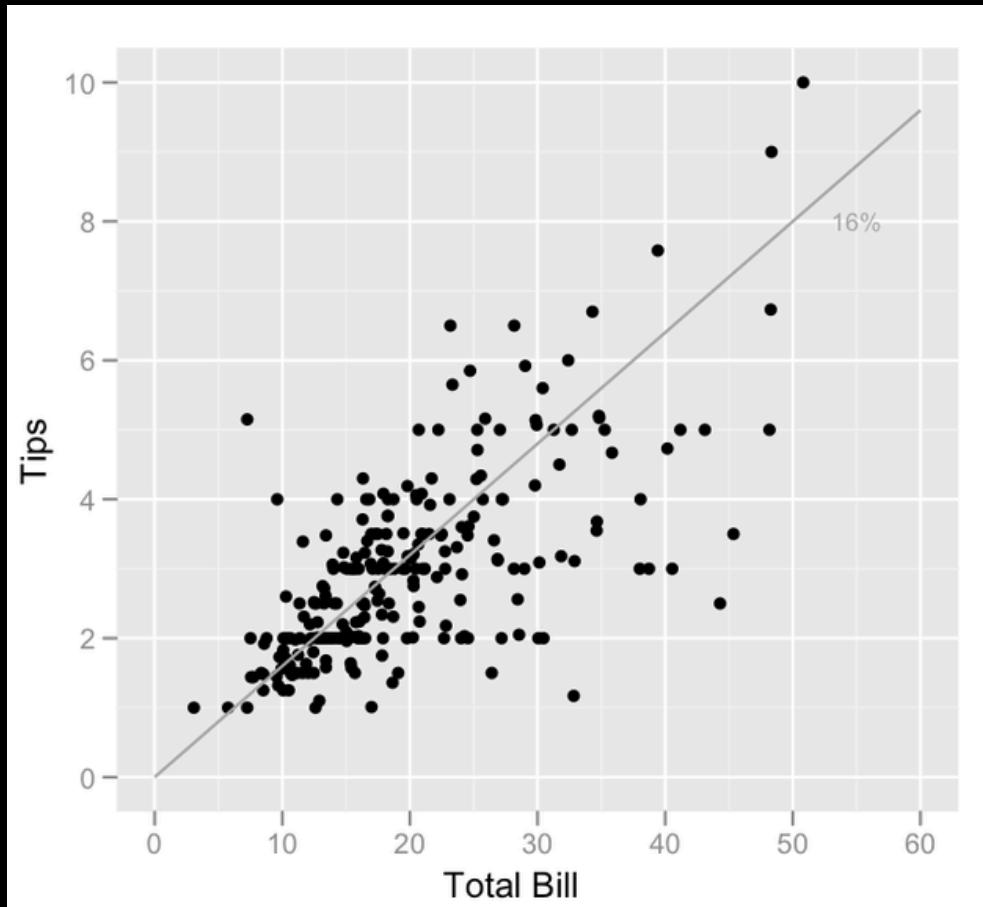
wizualizacje outlierów
(boxplot, scatter plot)

Histogramy

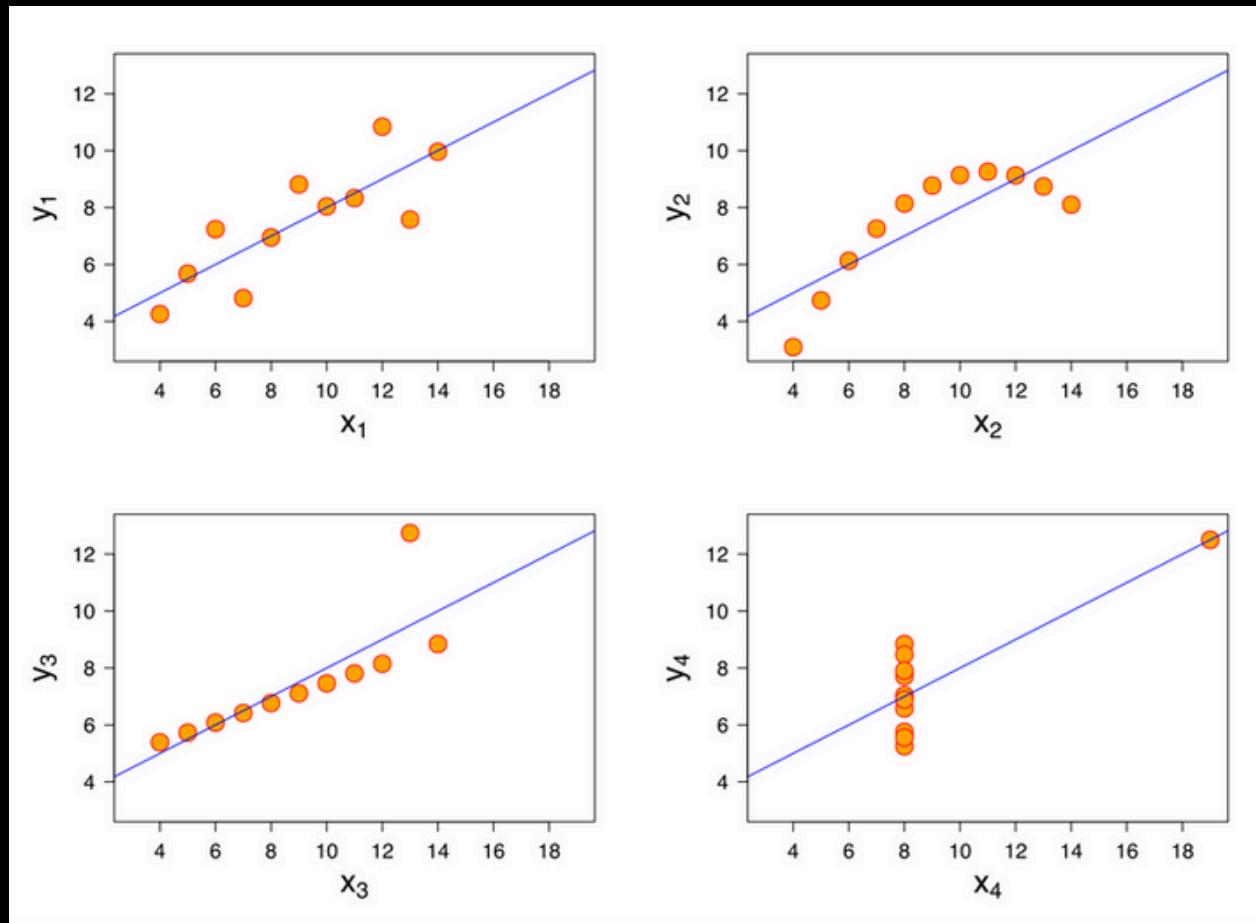
W jaki sposób dane są rozłożone w danej serii, np. ilość napiwków, gęstość trójkątów itp. Zwykle są wykonywane tylko dla jednej zmiennej

Scatter Plot

Wykres relacji dla dwóch zmiennych, przedstawiający wzajemną zależność pomiędzy danymi.

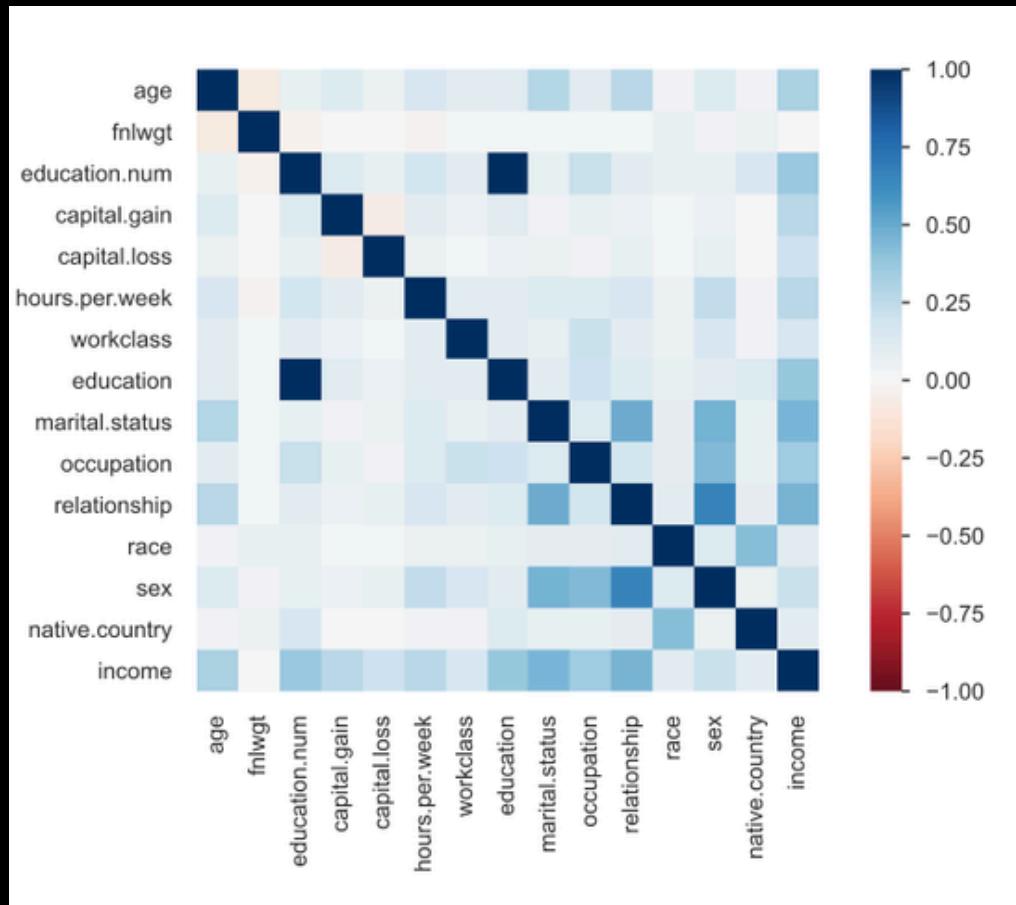
Scatter Plot

Kwartet Anscomba - jak rozkład danych może się różnić dla zbiorów o takiej samej średniej, odchyleniu, równaniu regresji i współczynniku korelacji

https://pl.wikipedia.org/wiki/Kwartet_Anscombe'a

Korelacje

Jak zmiana jednej zmiennej wpływa na wartości drugiej

<https://towardsdatascience.com/a-data-scientists-essential-guide-to-exploratory-data-analysis-25637eee0cf6>

k-means be like:

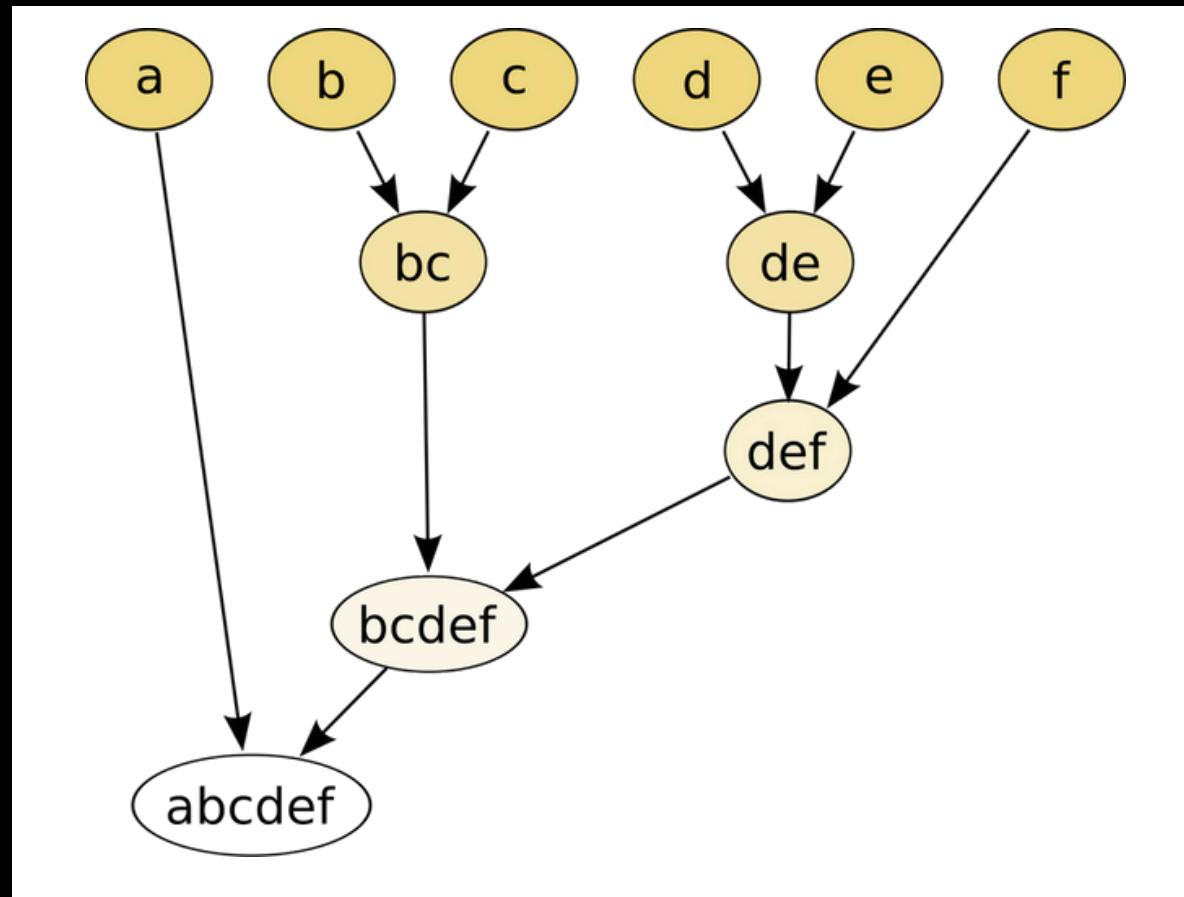

Klastrowanie

Hierarchical Cluster Analysis (HCA)

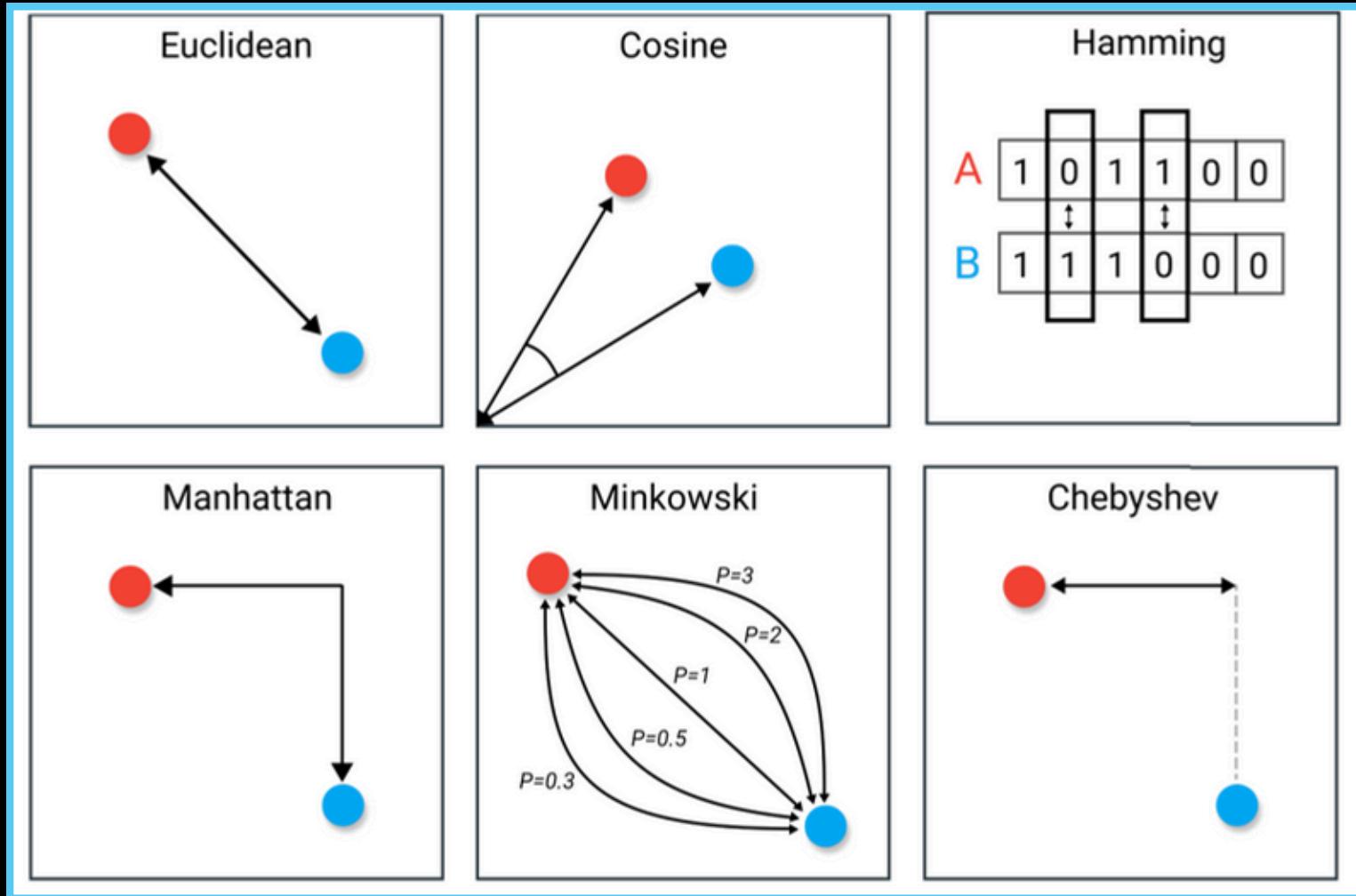

HCA - Klastrowanie Hierarchiczne

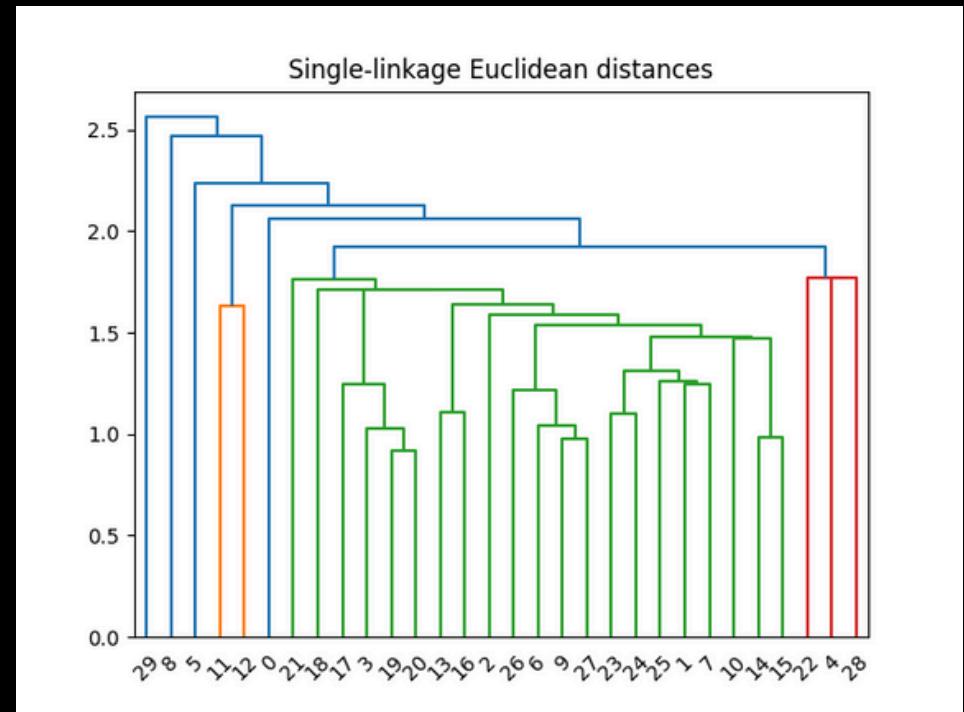
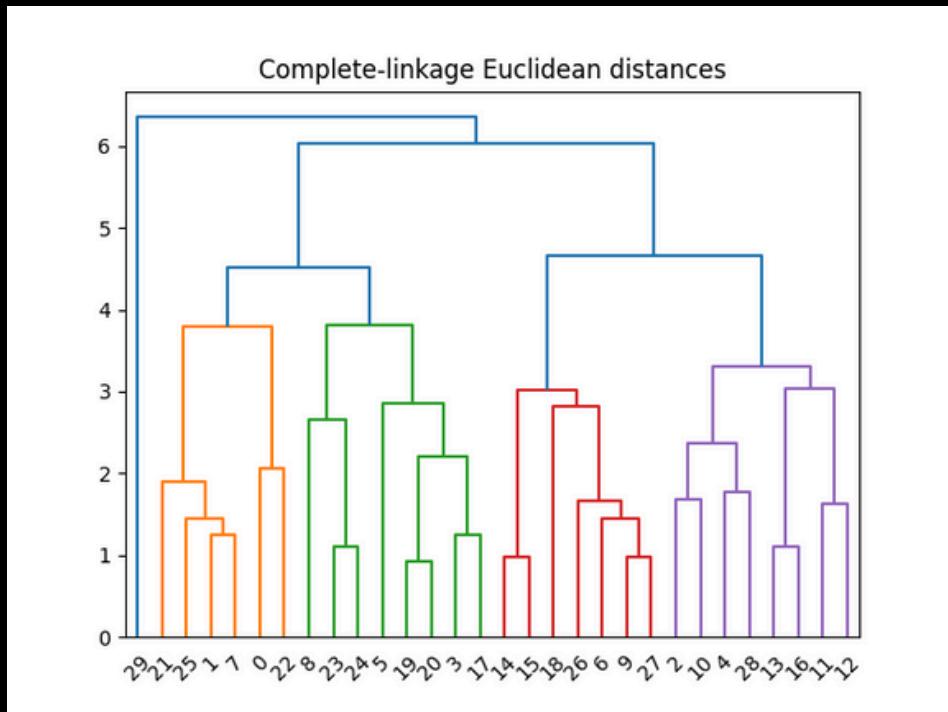
To nic innego jak grupowanie osobników o podobnych cechach, zwykle obliczając dystans między punktami.

HCA - Miary Odległości

<https://www.maartengrootendorst.com/blog/distances/>

HCA - Dendrogramy

węzły - skupienia
liście - obiekty

HCA - Metody łączenia

Single linkage (metoda najbliższego sąsiada) – odległość między dwoma klastrami to najmniejsza odległość między ich elementami.

Complete linkage (metoda najdalszego sąsiada) – używa największej odległości między elementami klastrów.

Metoda Warda – minimalizuje wzrost wariancji wewnętrz klastrów po połączeniu.

HCA - Metody łączenia

Names	Formula
Maximum or complete-linkage clustering	$\max_{a \in A, b \in B} d(a, b)$
Minimum or single-linkage clustering	$\min_{a \in A, b \in B} d(a, b)$
Unweighted average linkage clustering (or UPGMA)	$\frac{1}{ A \cdot B } \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} d(a, b).$
Weighted average linkage clustering (or WPGMA)	$d(i \cup j, k) = \frac{d(i, k) + d(j, k)}{2}.$
Centroid linkage clustering, or UPGMC	$\ \mu_A - \mu_B\ ^2$ where μ_A and μ_B are the centroids of A resp. B .
Median linkage clustering, or WPGMC	$d(i \cup j, k) = d(m_{i \cup j}, m_k)$ where $m_{i \cup j} = \frac{1}{2} (m_i + m_j)$
Versatile linkage clustering ^[9]	$\sqrt[p]{\frac{1}{ A \cdot B } \sum_{a \in A} \sum_{b \in B} d(a, b)^p}, p \neq 0$
Ward linkage, ^[10] Minimum Increase of Sum of Squares (MISSQ) ^[11]	$\frac{ A \cdot B }{ A \cup B } \ \mu_A - \mu_B\ ^2 = \sum_{x \in A \cup B} \ x - \mu_{A \cup B}\ ^2 - \sum_{x \in A} \ x - \mu_A\ ^2 - \sum_{x \in B} \ x - \mu_B\ ^2$
Minimum Error Sum of Squares (MNSSQ) ^[11]	$\sum_{x \in A \cup B} \ x - \mu_{A \cup B}\ ^2$
Minimum Increase in Variance (MIVAR) ^[11]	$\frac{1}{ A \cup B } \sum_{x \in A \cup B} \ x - \mu_{A \cup B}\ ^2 - \frac{1}{ A } \sum_{x \in A} \ x - \mu_A\ ^2 - \frac{1}{ B } \sum_{x \in B} \ x - \mu_B\ ^2$ $= \text{Var}(A \cup B) - \text{Var}(A) - \text{Var}(B)$
Minimum Variance (MNVAR) ^[11]	$\frac{1}{ A \cup B } \sum_{x \in A \cup B} \ x - \mu_{A \cup B}\ ^2 = \text{Var}(A \cup B)$
Hausdorff linkage ^[12]	$\max_{x \in A \cup B} \min_{y \in A \cup B} d(x, y)$
Minimum Sum Medoid linkage ^[13]	$\min_{m \in A \cup B} \sum_{y \in A \cup B} d(m, y)$ such that m is the medoid of the resulting cluster
Minimum Sum Increase Medoid linkage ^[13]	$\min_{m \in A \cup B} \sum_{y \in A \cup B} d(m, y) - \min_{m \in A} \sum_{y \in A} d(m, y) - \min_{m \in B} \sum_{y \in B} d(m, y)$
Medoid linkage ^{[14][15]}	$d(m_A, m_B)$ where m_A, m_B are the medoids of the previous clusters
Minimum energy clustering	$\frac{2}{nm} \sum_{i,j=1}^{n,m} \ a_i - b_j\ _2 - \frac{1}{n^2} \sum_{i,j=1}^n \ a_i - a_j\ _2 - \frac{1}{m^2} \sum_{i,j=1}^m \ b_i - b_j\ _2$

Metod klastrowania danych w HCA jest cała masa, każda przydaje się w różnym zastosowaniu zależnym od typu danych czy potrzebnej analizy.

HCA - Metody łączenia

Single linkage - dobre, gdy klastry są wydłużone albo nieregularne, ale potrafi połączyć wszystko w jedno

Complete linkage - super, gdy chcesz mieć ładne, zwarte grupy i wyraźne granice; jeśli masz odstające punkty to działa gorzej

Average linkage - coś pomiędzy single a complete, sensowne, zbalansowane klastry, bezpieczny wybór

Ward - najlepsza, gdy masz dane liczbowe i chcesz, żeby klastry były jak najbardziej jednorodne, często wybierana w praktyce, bo daje czyste, równe grupy

HCA - Klastrowanie Hierarchiczne

HCA - w służbie policji

Andrzej Porębski¹

**Analiza skupień zorganizowanych grup przestępczych
jako przykład zastosowania metod statystycznych
w kryminologii**

